

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

THOMAS PAINE

Epoca rațiunii

Orație lui Thomas Paine

ROBERT G. INGERSOLL

Traducere și note de

ALEXANDRU ANGHEL

EDITURA **HERALD**

București

CUPRINS

Orație lui Thomas Paine 5

EPOCA RAȚIUNII

Prima parte

Concetățenilor mei din Statele Unite ale Americii	39
Profesiunea de credință a autorului	41
Despre misiuni și revelații	43
Despre persoana lui Isus Cristos și despre istoria sa	46
Despre temeuriile fanteziste ale creștinismului	49
Cercetare a temeurilor anterioare	51
Despre adevărata teologie	52
Cercetare a Vechiului Testament	53
Despre Noul Testament	61
În ce constă adevărata revelație	68
Despre Dumnezeu și lumina pe care Biblia o aruncă asupra existenței și atributelor sale	71
Teologia adevărată și cea superstițioasă	75
Creștinismul și educația în lumina istoriei	81
Comparație între creștinism și panteism	88
Planul și ordinea universului	96
Avantaje ale vieții într-o pluralitate de lumi	100

Despre multitudinea religiilor	102
Cea mai bună cale de a-l sluji pe Dumnezeu	105
Profeții și profețiile lor	111
Recapitulare	113
Interludiu autobiografic	115

Partea a doua

Prefață	121
I. Despre Vechiul Testament	127
II. Înapoi la Noul Testament	201
III. Concluzie	237

Prima parte

CONCETĂȚENILOR MEI DIN STATELE UNITE ALE AMERICII

Așez următoarea operă sub protecția voastră. Aceasta conține opinia mea despre religie. Îmi veți face dreptate dacă vă veți aminti că am susținut dintotdeauna cu stăruință dreptul fiecărui om la propria opinie, oricât de diferită ar fi acea opinie față de a mea. Cel care îi neagă celuiilalt acest drept ajunge să fie sclavul propriei opinii, întrucât își înlătură dreptul de a și-o schimba.

Cea mai reductabilă armă împotriva greșelilor de orice fel este rațiunea. Nu am folosit vreo altă armă și sunt încrezător că nu o voi face niciodată.

Al vostru prieten drag și concetățean,

THOMAS PAINE

Paris, Pluvôise nr. 8,

Al doilea an al Republicii franceze, una și indivizibilă,

27 ianuarie, pe stil vechi 1794

PROFESIUNEA DE CREDINȚĂ A AUTORULUI

Intenționez de mai mulți ani să-mi public cugetările despre religie. Sunt cât se poate de conștient de dificultățile care însoțesc acest subiect, motiv pentru care l-am rezervat pentru o perioadă mai târzie din viața mea. Îmi doresc să fie ultimul lucru pe care îl dăruiesc concetățenilor mei din toate națiunile și într-o vreme în care puritatea motivului care m-a împins în această direcție nu ar putea fi pusă la îndoială, nici măcar de către cei care ar putea să nu fie de acord cu ce scriu. Evenimentele care se petrec acum în Franța, prin abolirea totală a întregului ordin preoțesc național¹ și a tuturor lucrurilor care țineau de sistemele religioase și de articolele de credință obligatorii, nu doar că mi-au grăbit îndeplinirea acestei intenții, ci au făcut ca o astfel de operă să fie extrem de necesară, ca nu cumva în aceste ruine ale superstiției, ale falselor sisteme de guvernare și ale falsei teologii să pierdem din vedere moralitatea, omnia și adevărata teologie.

Așa cum diferiți colegi și alți concetățeni de-ai mei din Franța mi-au oferit exemplul propriei profesii de credință exprimate în mod voluntar și individual, o voi exprima și eu pe a mea, și voi face acest lucru cu toată sinceritatea și franchețea pe care mintea omenească le are față de ea însăși.

¹ Este vorba despre un întreg program de decreștinare (început în 1790), îndreptat inițial împotriva catolicismului și apoi împotriva tuturor confesiunilor creștine. Punctul culminant a fost atins în 1793, odată cu celebrarea zeiței Rațiunea în Catedrala Notre-Dame. (N. tr.)

Eu cred într-un singur Dumnezeu și nădăjduiesc la fericire dincolo de viața aceasta.

Cred în egalitatea oamenilor, și cred că datoriile religioase constau în a face dreptate, în a fi milostiv și în strădania de a ne face semenii fericiți.

Dar ca nu cumva să se presupună că eu cred multe alte lucruri în afară de acestea, pe parcursul prezentei scrieri, voi declara lucrurile pe care nu le cred și motivele pentru care nu le cred.

Nu cred în crezul mărturisit nici de Biserica evreiască, nici de Biserica romană, nici de Biserica greacă, nici de Biserica turcă, nici de Biserica protestantă și nici de vreo altă biserică despre care am știință. Propria mea minte este biserica mea.

Toate instituțiile bisericești naționale, fie că este vorba de cea evreiască, de cea creștină sau de cea turcă, nu îmi par a fi altceva decât născociri omenești, clădite pentru a îngrozi și a înrobi neamul omenesc, și pentru a monopoliza puterea și profitul.

Nu am intenția să-i condamn printr-o astfel de declarație pe cei care nu cred acest lucru; ei au același drept la credința lor pe care îl am și eu. Însă este necesar pentru fericirea sa ca omul să fie credincios mental față de el însuși. Necredința nu constă în a crede sau a nu crede, ci în faptul de a mărturisi credință în ceea ce nu crezi.

Este cu neputință să se calculeze pagubele morale, dacă mă pot exprima astfel, produse în societate de minciuna mentală. Când cineva și-a corupt și prostituat castitatea propriei minți în așa măsură încât să-și subscrie credința profesională unor lucruri în care nu crede, acela s-a pregătit pentru săvârșirea oricărei alte crime.

Respectiv Acesta ocupă profesia de preot de dragul câștigului, iar pentru a se califica în vederea acestei profesii începe cu un sperjur. Am putea concepe oare ceva mai nimicitor pentru moralitate decât acest lucru?

La scurt timp după ce am publicat pamfletul *Simțul comun*, în America, am remarcat înalta probabilitate ca o revoluție în sistemul de guvernare să fie urmată de o revoluție în sistemul religios. Legătura adulteră dintre biserică și stat, oriunde a avut loc și fie că a fost evreiască, creștină sau turcă, a interzis prin eforturi și pedepse cu o așa eficiență orice discuție asupra crezurilor statornicite și asupra principiilor fundamentale ale religiei, încât, până la schimbarea sistemului de guvernare, aceste subiecte nu ar putea fi aduse în mod echitabil și deschis înaintea lumii; iar atunci când se va săvârși lucrul acesta, ar urma și o revoluție a sistemului religios. Născocirile omenești și viclenia preotească ar putea fi detectate, iar omul ar reveni la credința pură, neamestecată și curată într-un Dumnezeu și atât.

DESPRE MISIUNI ȘI REVELAȚII

Fiecare Biserică națională sau religie s-a instituit pretinzând că posedă o misiune specială de la Dumnezeu, comunicată anumitor indivizi. Evreii îl au pe Moise; creștinii pe Isus Cristos, apostolii și sfinții; iar turcii pe Mohamed, ca și cum calea către Dumnezeu nu era deschisă fiecărui om în mod egal.

Fiecare dintre aceste Biserici ne pun înainte anumite cărți pe care le numesc *revelație* sau Cuvântul lui Dumnezeu. Evreii spun că Cuvântul lui Dumnezeu a fost comunicat de Dumnezeu lui Moise, față în față; creștinii spun că Cuvântul lui Dumnezeu a ajuns la ei prin inspirație divină; iar turcii spun că Cuvântul lui Dumnezeu (Coranul) le-a fost adus de un înger din cer. Fiecare

dintre aceste Biserici o acuză pe cealaltă de necredință, iar cât mă privește pe mine, nu mă încred în niciuna dintre ele.

Întrucât este necesar să asociem cuvintelor idei corecte, înainte de a continua discuția, voi oferi unele observații cu privire la cuvântul *revelație*. Revelația, atunci când este aplicată în cazul religiei, se referă la ceva comunicat *în mod nemijlocit* de la Dumnezeu la om.

Nimeni nu va nega sau nu va pune în discuție puterea Atotputernicului de a înfăptui, dacă dorește, o astfel de comunicare. Dar admitând, de dragul argumentului, că unei persoane i s-a revelat ceva, fără să i se reveleze vreunei alteia, atunci aceea este revelație numai pentru acea persoană. Când îi spune despre ea unei a doua persoane, iar a doua unei a treia, iar a treia unei a patra și așa mai departe, încetează să mai fie revelație pentru toate acele persoane. Este revelație doar pentru prima persoană, iar pentru toate celelalte este un *zvon*, nefiind astfel obligate să o creadă.

Este o contradicție în termeni și în ceea ce privește ideile să numim revelație ceea ce ajunge la noi la mâna a doua, fie prin vorbă, fie în scris. Revelația este limitată în mod necesar la prima comunicare. După aceasta, nu este decât o relatare a unui lucru despre care acea persoană spune că i-a fost revelat; și cu toate că ea s-ar putea simți obligată să-l creadă, nu înseamnă că și eu sunt obligat să cred în același fel, căci nu a fost o revelație avută de mine, și nu am decât cuvântul său pentru faptul că a avut-o.

Când Moise le-a spus copiilor lui Israel că a primit din mâinile lui Dumnezeu cele două table ale legii, aceștia nu erau obligați să-l creadă, fiindcă nu aveau altă autoritate pentru a-l crede decât cuvântul lui Moise, iar eu nu am o altă autoritate pentru acest lucru decât ceea ce îmi spune vreun istoric. Poruncile nu

conțin nicio dovadă internă a propriului lor caracter divin; ele conțin unele precepte morale bune, de felul celor pe care orice om calificat să fie legiuitor le-ar putea produce fără să recurgă la vreo intervenție supranaturală¹.

Când mi se spune că Coranul a fost scris în cer și i-a fost adus lui Mohamed de un înger, această relatare este ca și prima, mult prea apropiată de același tip de dovadă bazată pe zvon și pe autoritate la mâna a doua. Eu nu am văzut îngerul și, de aceea, am dreptul să nu mă încred în ea.

Când mi se mai spune că o femeie numită Fecioara Maria a spus sau a dat de veste că are un făt în pântece fără să se fi apropiat de vreun bărbat și că soțul cu care era logodită, Iosif, a spus că așa i-a zis lui un înger, am dreptul să-i cred sau să nu-i cred. O astfel de circumstanță necesita dovezi mult mai solide decât simplul lor cuvânt; însă noi nu avem nici măcar atât, căci nici Iosif și nici Maria nu au lăsat scris vreun astfel de lucru, ci ni se spune de către alții că *asa au zis ei* – ceea ce este zvon peste zvon, și nu aleg să-mi întemeiez credința pe astfel de dovezi.

Cu toate acestea, nu este dificil de explicat încrederea de care s-a bucurat povestea potrivit căreia Isus Cristos este Fiul lui Dumnezeu. El s-a născut într-o vreme în care mitologia păgână se mai bucura de vogă și notorietate în lume, iar acea mitologie i-a pregătit pe oameni pentru credința într-o astfel de poveste. Aproape toți oamenii extraordinari care au trăit sub mitologia păgână erau socotiți fii ai unora dintre zeii lor. În acele vremuri, nu era un lucru nou să se creadă că unii oameni

¹ Este totuși necesar să se facă excepție de la declarația care spune că Dumnezeu *pedepsește păcatele părinților în copii*, care este contrară oricărui principiu al dreptății morale. (N. a.)

sunt de origine cerească, împreunarea zeilor cu femei fiind atunci un subiect obișnuit.

Jupiter, potrivit relatărilor acestora, se împreunase cu sute de femei, și astfel povestea lui Isus nu conținea nimic nou, minunat sau obscen, ci se potrivea cu opiniile întâlnite atunci în rândul oamenilor numiți păgâni sau mitologi, numai acești oameni fiind cei care o credeau.

Evreii, care au păstrat cu strictețe credința într-un singur Dumnezeu și care au respins întotdeauna mitologia păgână, nu au dat niciodată crezare acestei povești.

Este interesant de observat modul în care doctrina așa-numitei Biserici creștine a răsărit de pe urma mitologiei păgâne. Într-o primă etapă, a avut loc o încorporare directă atunci când l-au făcut pe renumitul fondator al acesteia să aibă parte de o zămislire cerească. Trinitatea zeilor care au urmat apoi nu era altceva decât o reducere a pluralității anterioare, care era în jur de douăzeci sau treizeci de mii. Statuia Mariei i-a luat locul statuii Dianei din Efes. Deificarea eroilor s-a transformat în canonizarea sfinților. Mitologii aveau zei pentru orice, mitologii creștini aveau și ei sfinți pentru orice. Biserica a ajuns să fie ticsită la fel ca Panteonul, iar Roma îi găzduia pe toți. Doctrina creștină nu diferă cu mult de idolatria vechilor mitologi, fiind adaptată urmării puterii și câștigului; și totuși îi rămâne rațiunii și filosofiei să desființeze această înșelătorie amfibiană.

DESPRE PERSOANA LUI ISUS CRISTOS ȘI DESPRE ISTORIA SA

Nimic din ceea ce se spune aici nu se poate aplica, nici măcar cu cea mai îndepărtată lipsă de respect, adevăratei persoane a lui Isus Cristos. El a fost un om bun și virtuos. Moralitatea pe care